

Ensimmäisen maailmansodan sotasairaalat

Suomen kaupunkien liitto ja Suomen Punaisen Ristin ylläpitämät sotasairaalat

Sotasairaala numero 12. Helsingin vanha VPK:n talo, joka sijaitsi Keskuskadun varrella. Talo purettiin 1960-luvulla.

Heti ensimmäisen maailmansodan puhjettua 1914 Helsingin kommandanttivirasto tiedusteli kaupungeilta millaisiin toimenpiteisiin oli ryhdytty haavoittuneiden ja sairaiden sotilaiden hoidon turvaamiseksi sekä oliko mahdollisesti kerätty rahalahjoituksia sekä oliko paikkakunnilla Venäjän Punaisen Ristin paikallisia komiteoita. Suurimmassa osassa kaupunkeja sellaisia paikalliskomiteoita ei ollut vaan kaupungit ilmoittivat liittyneensä tai suunnittelivat liittyvänsä Suomen kaupunkien liittoon haavoittuneiden ja sairaiden sotilaiden hoitoa varten. Liittoon kuului Suomessa kaikkiaan 24 kaupunkia ja se oli läheisessä yhteydessä Suomen Punaiseen Ristiin, jonka virallinen nimi oli Yhdistys haavoittuneiden ja sairaiden sotilaiden hoitoa varten. Virallisesti yhdistyksestä tuli Suomen Punainen Risti v. 1919. **1.)**

Syys-lonkakuun vaihteessa 1914 perustettiin Helsinkiin Venäjän Punaisen Ristin paikallinen ”merikomitea” (morskoi mestnyi komitet Krasnogo Kresta). Yhteensä sairassijoja oli Helsingissä vuonna 1914 varattu 978. Punaisen Ristin pikajuna kulki taajaan Pietarin ja Helsingin välillä. Kaupunkien liiton sairaaloita oli lisäksi Hyvinkäällä, Porvoossa, Tampereella, Kuopiossa, Jyväskylässä ja Ensossa. Upseereille oli varattu omat sijansa tietyistä sairaaloista. Vapaussodan (konfliktin) puhjettua tammikuun lopussa 1918 SPR perusti sairaalan hotellin Kämpisiin. Kun sairaala suljettiin huhtikuun lopussa oli siellä hoidettu kaikkiaan 58 haavoittunutta, joita kaksi oli venäläisiä. **2.)**

Oli venäjäksi laadittava tarkat tiedot sotilaista päiväkirjoihin sen jälkeen kun heidät oli otettu sairaaloihin. Kun sairaala oli suljettu oli päiväkirja palautettava Pietarin piirikomitealle. Sairaaloiden henkilökunnan oli tietysti osattava venäjää. Sairaalassa nro 12 oli suomalais-venäläinen sekahenkilökunta. (Ravinto ei ainakaan sairaala-asiakirjojen perusteella ollut huono.) Potilaat olivat useimmiten rivimiehiä ja kuuluivat ortodoksiseen kirkkoon. Jotkut kuuluivat kuitenkin muihin uskontokuntiin. Moni tuli hyvin yksinkertaisista oloista. Jotkut olivat naimisissa, moni oli naimaton. Vahingot vaihtelivat kuten määräyksetkin. **3.)**

Kuolemantapaukset sairaaloissa olivat yllättävän vähäiset. Sairaalasta päästettyjä tilastoitiin tarkkaan. Toiset siirrettiin palvelukseen, toiset määrättiin toipumislomalle, tai todettiin kelvottomiksi palvelukseen. Muutamat siirrettiin muihin sairaaloihin. Tammikuun ensimmäiseen päivään mennessä v. 1916 oli hoidettu Suomessa 8297 potilasta. Jälkeenjääneisyys, synnynnäinen tylsämielisyys ja 83 muuta sairaustapausta oikeutti vapauttamiseen sotapalveluksesta. Marian sairaalan kirurgisen osaston asiakirjoista venäjänkielisiä nimiä ei löydy. **4.)**

Joulukuun 14 p:nä 1914 annettiin direktiivi haavoittuneita ja sairaita sotilaita varten. Meidän piti noudattaa hiljaisuutta ja puhtautta huoneissa. Korti- ja rahapelit olivat ankarasti kielletyt kuten väkijuomien käyttö ilman lääkärin lupaa. Tupakanpolto oli sallittu vain siihen tarkoitukseen määrättyissä huoneissa. Haavoittuneiden ei ollut lupaa ottaa vastaan lahjoja kaduilla. Kaikki lahjoitukset oli osoitettava sairaalan hoitajalle. Poistuminen sairaalasta ilman lääkärin lupaa oli kielletty. **5.)**

17.4.1915 annetun kiertokirjeen mukaan kehoitettiin painokkaasti sotilaita kulkemaan sairaalan ulkopuolella muodostuksessa ”vanhimman” komentamana. Oli sattunut että sotilaat olivat kulkeneet epäjärjestyksessä. Toisen kiertokirjeen mukaan vuodelta 1915 suomalaisissa sotasairaaloissa oli liikaa hoitopäiviä. **6.)**

Oleskelu sotasairaaloissa merkitsi toipilaille toimeentuloa. Sotavammat olivat monille sitä laatua etteivät toipilaat voineet harjoittaa enää ennen sotaa oppimaansa työtä. Venäjän sisäasiainministeriö piti siksi toivottavana, että sotilaille tarjottiin mahdollisuuksien mukaan apua. Yleissivistäviä keskusteluja oli harjoiteltava huoneistojen sen salliessa. Toukokuun 11 p:nä 1915 olevan käskykirjeen mukaan oli myöskin harjoiteltava paikallisten kouluviranomaisten valvomaa veiston ja käsityön opetusta. Opetusta oli harjoiteltava luento- ja keskustelujen kautta. Uspenski-katedraalin lääninrovastin A.A. Motovitzkin oli harjoiteltava hengellisiä ja siveellisiä keskusteluja. Luennan, kirjoituksen ja laskennan alkeisopetusta oli harjoiteltava klo kymmenen ja kahdentoista välisenä aikana päivällä. Lukio-opettajan, J. Leontievin oli opetettava luonto-oppia ja maantiedettä. Kuorolaulua oli opetettava klo seitsemän ja yhdeksän välisenä aikana illalla. Venäjänkielisen poikalukion opettajisto tarjosi ystävällisesti opetusmateriaalia. **7.)**

Saksan ja Venäjän välinen vankeinvaihto tapahtui Tornion kautta. Kaiken kaikkiaan noin 37 000 venäläistä invalidia kulki Tornion kautta elokuun 1915 ja huhtikuun 1918 välisenä aikana. Myöhemmin junia käytettiin suomalaisten aktivistien salakuljetusta varten. Tämä oli mahdollista koska junien veturinkuljettajat ja lämmittäjät olivat useimmiten suomalaisia. **8.)**

Venäläisen sotilaan sairauskertomus

- Viitteet:
- 1) Kalleinen, s. 101
 - 2) Ibid, s. 101-102
 - 3) Helsingin kaupunginarkisto: Suomen kaupunkien liitto sairaiden sotilaiden hoitoa varten, Kalleinen, s. 102
 - 4) Ibid, Marian sairaalan kirurgisen osaston potilasasiakirja
 - 5) Ibid, Suomen kaupunkien liitto
 - 6) Ibid.
 - 7) Ibid.
 - 8) Kalleinen, s. 105-106

- Lähteet:
- 1) Suomen sotasurmat 1914-1922, Kristiina Kalleisen art.
 - 2) Helsingin kaupunginarkisto, Suomen kaupunkien liitto sairaiden ja haavoittuneiden sotilaiden hoitoa varten.
 - 3) Ibid. Marian sairaalan kirurgisen osaston potilasasiakirja 1914-1917

(Riitta Grotellin gradu aiheesta Suomalainen yhdistys sairaitten sotilaiden hoitoa varten)

Arkisto löytyy kaupunginarkistosta nimellä:

Suomen kaupunkien liitto,

- Sairaiden ja haavoittuneiden sotilaiden hoitoa varten